

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર
લોકભારતી ગ્રામવિદ્યાપીઠ, સણોસરા, ભાવનગર
વાર્ષિક અહેવાલ (જાન્યુઆરી થી નવેમ્બર, ૨૦૧૮)

હાથ ધરેલ પ્રવૃત્તિઓ:

૧. વૈજ્ઞાનિક સલાહકાર સમિતિની બેઠક :

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની ખેતી વિષયક વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે જીલ્લામાં પ્રવર્તમાન ખેતી વિષયક પ્રશ્નો ઉપર વૈજ્ઞાનિક માર્ગદર્શન તથા પ્રવૃત્તિઓના આયોજન માટે તા. ૨૩-૩-૨૦૧૮ ના રોજ સંસ્થાના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી ડૉ. અરુણભાઈ દવે ના અધ્યક્ષ સ્થાને વૈજ્ઞાનિક સલાહકાર સમિતિની બેઠક યોજાઈ. આ બેઠકમાં જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટીના વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકશ્રી ડૉ. પારખીયા સાહેબ, ભાવનગર જીલ્લાના અગ્રગણ્ય કૃષિ વૈજ્ઞાનિકો, જિલ્લા પંચાયતના ખેતીવાડી, પશુપાલન, જિલ્લા જળસત્રાવ વિકાસ એકમના વિસ્તરણ કાર્યકરો, જિલ્લાના અગ્રણી પ્રગતિશીલ ખેડૂતો તથા કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના વૈજ્ઞાનિકો વગેરે મળીને કુલ ૨૬ સભ્યોએ ભાગ લઈ બેઠકને સફળ બનાવી.

૨. અગ્રહરોળ નિર્દેશન :

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા અગ્રહરોળ નિર્દેશન માટે વિવિધ ગામોમાં કુલ ૮૦ હેક્ટરમાં ૨૦૦ લાભાર્થી ખેડૂતોને ચણા, રીંગણ, તલ, સોયાબીન, પશુઆહાર, જૈવિક નિયંત્રકો, ઓટોમેટીક વાવણીયો, ચાફ કટર વગેરે ભલામણ થયેલ વસ્તુઓનું નિર્દેશન આપવામાં આવ્યું.

૩. ખેત અખતરા:

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા સંશોધનના ભાગરૂપે ઘઉંના પાકમાં પિયત વ્યવસ્થાપન, પશુઓમાં સ્વાસ્થ જળવણી માટે આહાર નિયમન માટે અલગ-અલગ ખેત અખતરા ગોઠવવામાં આવ્યા.

૪. તાલીમ કાર્યક્રમ:

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા વર્ષ દરમિયાન ૩૮ જેટલા ગામોના કુલ ૨૩૭૦ ખેડૂતો, ખેત મહિલાઓ, વિસ્તરણ કાર્યકર્તાઓ વગેરેની વિવિધ વિષયો પર કેમ્પસ ઉપર તથા કેમ્પસ બહાર ૫૨ જેટલી તાલીમ ગોઠવવામાં આવી જે નીચેના કોષ્ટકમાં દર્શાવેલ છે.

તાલીમની સંખ્યા	તાલીમાર્થીની સંખ્યા		કુલ	આવરી લીધેલ ગામો
	ભાઈઓ	બહેનો		
૫૨	૧૬૮૬	૬૮૪	૨૩૭૦	૩૮

૫. ખેત પરીક્ષણ મુલાકાત :

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા વર્ષ દરમિયાન ખેત અખતરા અને નિર્દેશનોની માહિતી મેળવવા ૨૮ વખત તથા ખેતી અને પશુપાલનના વિવિધ પ્રશ્નોનાં નિરાકરણ માટે કુલ ૧૪૮ વખત વિવિધ ખેતરોની મુલાકાત લેવામાં આવી અને તે દરમિયાન કુલ ૩૧૫ ખેડૂતોનો સંપર્ક કરવામાં આવ્યો.

૬. વિવિધ વિષયો પર વ્યાખ્યાન :

જીલ્લાની વિવિધ સંસ્થાઓ જેવી કે આત્મા પ્રોજેક્ટ, કૃષિ મહોત્સવ, ખેતીવાડી ખાતુ, પશુપાલન ખાતુ, ક્ષમર ટ્રેનીંગ સેન્ટર, કોટના કનેક્ટ વગેરે દ્વારા ગોઠવાતા કાર્યક્રમોમાં કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા વર્ષ દરમિયાન વિવિધ વિષયો ઉપર કુલ ૬૪ વ્યાખ્યાનો યોજાયા.

૭. તકનીકી બેઠકો :

ભાવનગર જીલ્લામાં આવેલ વિવિધ સરકારી, અર્ધસરકારી, એન.જી.ઓ. વગેરે સંસ્થાઓ દ્વારા ખેતીવાડીના વિસ્તરણ કાર્યક્રમના આયોજન માટે યોજેલ કુલ ૪૭ બેઠકોમાં ભાગ લઈ વિસ્તરણ કાર્યક્રમોના આયોજનમાં સાથ-સહકાર આપી તકનીકી જ્ઞાન પુરુ પાડ્યું.

૮. કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની મુલાકાતે આવેલ મુલાકાતીઓ:

વર્ષ દરમિયાન ખેતીના વિવિધ વિષયો પર ચર્ચા કરવા તથા માર્ગદર્શન મેળવવા કુલ ૨૪૩૨ ખેડૂત ભાઈ-બહેનોએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની મુલાકાત લીધી.

૯. અન્ય વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ :

સ્વચ્છતા હી સેવા કાર્યક્રમ અંતર્ગત તા.૧૫-૦૮-૨૦૧૮થી તા. ૦૨-૧૦-૨૦૧૮ દરમિયાન વિવિધ ૭ ગામોમાં અળસીયાનું ખાતર, છાણીયું ખાતર, અઝોલા વગેરે દ્વારા ખેત કચરાને ઉપયોગમાં લેવા માટે નિદર્શનો તેમજ માહિતી પુરી પાડી. સાથે સાથે સ્વચ્છતા બાબતે જાગૃતિ ફેલાવવા રોજિંદા જીવનમાં ઉપયોગી માહિતી પુરી પાડી.

તા. ૧૬-૦૮-૨૦૧૮થી તા. ૨૨-૦૮-૨૦૧૮ દરમિયાન ગાજર ઘાસ (કોંગ્રેસ ગ્રાસ) જાગૃક્તા સમાહ દરમિયાન સંપર્કના ગામોમાં ખેડૂતોને તેમજ શ્રમમાં જોડાયેલ વિદ્યાર્થીઓને ગાજર ઘાસ નાબુદ કરવા બાબતે માહિતી આપી.

તા.૩૦-૧૦-૨૦૧૮ના રોજ ગુજરાત હોર્ટીકલ્ચર મિશન અંતર્ગત નાયબ બાગાયત નિયામકશ્રીની કચેરી, ભાવનગરના સંયુક્ત ઉપક્રમે જિલ્લામાં બાગાયતી પાકોની વિકાસ અને નિકાસની તકો વિષય ઉપર એક દિવસીય ખેડૂત પરિસંવાદ યોજવામાં આવ્યો જેમાં ૨૬૦ ખેડૂત મિત્રોએ ભાગ લીધો.

વર્ષ દરમિયાન ખેતીમાં જૈવિક ઘટકોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની કચેરી ખાતેથી ૮૫૦૦ કિલો બ્યુવેરીયા બાસીયાના, ૧૦૦૦ કિલો ટ્રાયકોડર્મા વીરડી પાવડર અને ૭૫૦૦ નંગ ગુલાબી ઈયળના ફેરોમોન ટ્રેપનું ખેડૂતોને વિતરણ કરવામાં આવ્યું. સાથે સાથે ૯,૨૮૦ કિલો ઘઉંનું પ્રમાણિત બિયારણનું વેચાણ કરવામાં આવ્યું.

તા.૦૭થી ૦૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૮ દરમિયાન ક્ષેત્રીય કચેરી, પુના (મહારાષ્ટ્ર)ના સંયુક્ત ઉપક્રમે અગ્રહરોળ નિદર્શનો માટે રાજ્યકક્ષાનો તેમજ 'આર્યા પ્રોજેક્ટ' માટે ક્ષેત્રીયકક્ષાની કાર્યશાળા કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા લોકભારતી સંસ્થાના યજમાનપદે યોજવામાં આવી.

તા.૧૬થી ૩૦ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૮ દરમિયાન સ્વચ્છતા પખવાડીયા અંતર્ગત કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા વિવિધ ગામોમાં સ્વચ્છતા જાળવવાના હેતુથી ખેત કચરામાંથી ખાતર બનાવવા માટે તાલીમો યોજવામાં આવી. તેમજ સંસ્થામાં જૈવિક કચરાનો ઉપયોગ કરીને ખાતર બનાવવા વ્યવસ્થા કરવામાં આવી.

વર્ષ દરમિયાન જમીન ચકાસણી એકમ દ્વારા કુલ ૨૨૫ જમીનના નમૂનાની ચકાસણી કરી ખેડૂતોને સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ (જમીન આરોગ્ય પત્રક) આપવામાં આવ્યા.

વર્ષ દરમિયાન કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા ખેડૂતોના ખેતરની મુલાકાતો (૫૫), અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા યોજાતા કાર્યક્રમોમાં માર્ગદર્શક વ્યાખ્યાન (૫૨), જિલ્લાના ખેડૂતો સાથે વિવિધ વિષયો પર ચર્ચા માટેની બેઠકો (૨૬), ટેલીફોન દ્વારા માર્ગદર્શન (૧૨૦૦), મોબાઈલ એસ.એમ.એસ. દ્વારા જાણકારી (૪૦૦૦૦ ખેડૂતો) જેવી વિવિધ વિસ્તરણ પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવી.

તદઉપરાંત, કેન્દ્ર દ્વારા વર્ષ દરમિયાન કિસાન કલ્યાણ દિવસ (૦૨-૦૫-૨૦૧૮), સ્ત્રી સશક્તિકરણ (૦૬-૦૮-૨૦૧૮), પોષણ માસ અંતર્ગત માર્ગદર્શક પરિસંવાદ (૧૧-૦૮-૨૦૧૮), મહિલા કિસાન દિવસ (૧૫-૧૦-૨૦૧૮) અને કિસાન દિવસ (૨૩-૧૨-૨૦૧૮)ની ઉજવણી કરવામાં આવી.

૧૦.કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના એકમો:

- (૧) નિદર્શન ક્ષર્મ
- (૨) ક્ષર્મ મશીનરી એકમ
- (૩) ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ એકમ
- (૪) છતના વરસાદી પાણીના સંગ્રહનું એકમ
- (૫) અઝોલા ઉત્પાદન એકમ
- (૬) નારોપ પદ્ધતિ દ્વારા સેન્દ્રિય ખાતર બનાવવાનું એકમ
- (૭) પ્લગ નર્સરી એકમ
- (૮) કૃષિ તકનીક પ્રદર્શન એકમ
- (૯) વર્મી કંમ્પોસ્ટ નિદર્શન એકમ
- (૧૦) પાક કૌતુકાલય
- (૧૧) ગંગામાં વર્તુળ (કિચન ગાર્ડન સર્કલ)
- (૧૨) જમીન ચકાસણી એકમ

પ્લગ નર્સરી એકમ :

વર્ષ દરમિયાન પ્લગ નર્સરી એકમ દ્વારા જિલ્લાના ખેડૂતોને ફળપાકો તેમજ શાકભાજીના ધરૂવાડિયા માટે નર્સરી શરૂ કરવા માટે માર્ગદર્શન પુરુ પાડવામાં આવ્યું. તેમજ વિવિધ મુલાકાતી ખેડૂતોને નર્સરીની કાર્ય પદ્ધતિ સમજાવવામાં આવી. સંસ્થાના વિદ્યાર્થીઓને નર્સરી દ્વારા રોજગારીની માહિતી મળી શકે તે હેતુથી શ્રમ દરમિયાન વિવિધ વૈજ્ઞાનિક તકનીકો અંગે માર્ગદર્શન તેમજ ઉત્પાદક શ્રમ ગોઠવવામાં આવ્યો. પ્લગ નર્સરી દ્વારા વર્ષ દરમિયાન ઉત્પાદન તેમજ વેચાણ કરવામાં આવેલ ઘટકોની માહિતી નીચે મુજબ છે.

શાકભાજી ઉત્પાદન વિગત:

ક્રમ	શાકભાજીની વિગત	ઉત્પાદન (કિલો)
૧	કાકડી	૩૩૩.૦
૨	ચોળી	૧૮૬.૦
૩	ભીંડો	૫૮૫.૦
૪	કોબીજ	૧૪૨.૦
૫	મરચા	૫૩૫.૦
૬	દુધી	૬૩.૦
૭	ગુવાર	૨૫.૦
૮	રીંગણ	૨૮૯.૦
૯	ફલાવર	૫૯.૦
૧૦	મૂળા	૧૮.૦
૧૧	પાલક	૨.૦

૧૨	તુરીયા	૬.૦
૧૩	ટામેટા	૪૩.૦
૧૪	કોથમીર	૧.૦
૧૫	ગલકા	૨.૦

રોપા વેચાણની વિગત:

ક્રમ	રોપાની વિગત	સંખ્યા
૧	સરગવો	૧૬૦૦૦.૦
૨	મરચી	૧૦૦૦૦૦.૦
૩	ટામેટી	૩૫૦૦૦.૦
૪	આંબા	૨૬૦.૦
૫	લીબુ	૨૮૦.૦
૬	પપૈયા	૨૦૦.૦
૭	ચીકુ	૧૨૦.૦
૮	ગુલાબ	૫૦.૦
૯	સીતાફળ	૫૦.૦
૧૦	એરેકાપામ	૨૫.૦
૧૧	નાળીચેરી	૪૫.૦
૧૨	અન્ય	૨૦૦.૦
